

UCHWAŁA NR XI/136/15
RADY MIASTA BYDGOSZCZY
z dnia 29 kwietnia 2015 r.

**w sprawie przyjęcia „Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Bydgoszczy
na lata 2015-2017”**

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3a, art. 12 pkt 11, art. 92 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 595, poz. 645, z 2014 r. poz. 379, poz. 1072) w związku z art. 180 pkt 1, 182 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 332)

uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjąć do realizacji „Program Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Bydgoszczy na lata 2015-2017”, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej Uchwały.

§ 2. Wykonanie Uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Bydgoszczy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta

dr Zbigniew Sobociński

UZASADNIENIE

1. Przedmiot regulacji:

Planowany rozwój pieczy zastępczej miasta Bydgoszczy na lata 2015-2017, określony został w załączniku do niniejszej uchwały. Program ten przedstawia diagnozę rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej funkcjonującej w mieście Bydgoszczy oraz sytuację usamodzielnianych wychowanków opuszczających tą pieczę. W programie wyznaczono konkretne do zrealizowania cele na przestrzeni trzech lat. Dokument ten ustala również coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych.

2. Omówienie podstawy prawnej:

Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 3 a ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 595 z późn. zm.) powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Zgodnie z art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 595 z późn. zm.) do wyłącznej właściwości rady powiatu należy podejmowanie uchwał w innych sprawach zastrzeżonych ustawami do kompetencji rady powiatu.

Zgodnie z art. 92 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 595 z późn. zm.) funkcje organów powiatu w miastach na prawach powiatu sprawuje rada miasta.

Zgodnie z art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 332) do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3 - letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej. Program o którym mowa wyżej zawiera między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych. Poprzedni program obejmował lata 2012-2014.

Na podstawie art. 182 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 332) zadania powiatu w zakresie pieczy zastępczej prezydent wykonuje za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. W mieście Bydgoszczy zadania powiatowego centrum pomocy rodzinie i organizatora rodzinnej pieczy zastępczej wykonuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

3. Konsultacje wymagane przepisami prawa (łącznie z przepisami wewnętrznymi):

Nie dotyczy. Uchwała nie wymaga konsultacji.

4. Uzasadnienie merytoryczne:

Podjęcie niniejszą uchwałą wyżej wymienionego programu, umożliwi realizację zadań określonych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Głównym celem pieczy zastępczej jest zapewnienie dziecku opieki i zabezpieczenie jego potrzeb do czasu unormowania jego sytuacji i powrotu do rodziny naturalnej, a gdy jest to niemożliwe, przysposobienie dziecka. Dopiero wobec braku możliwości powrotu do rodziny lub adopcji zapewnia się dziecku tzw. długoterminową opiekę zastępczą.

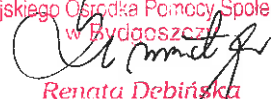
Zakłada się, iż realizacja poszczególnych celów Programu powinna w kilkuletniej perspektywie doprowadzić do ograniczenia umieszczeń dzieci w instytucjonalnych formach

pieczy zastępczej na rzecz form rodzinnych. W dłuższej perspektywie czasowej systematyczny rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej ma przynieść zarówno korzyści społeczne, jak i finansowe.

Poprawa jakości życia małoletnich przebywających w pieczy zastępczej, ich opiekunów oraz usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej możliwa jest, kiedy istnieją jasno określone cele, zadania do realizacji oraz działania. Wyrazem dążenia do sprecyzowania podejmowanych działań jest właśnie trzyletni program rozwoju pieczy zastępczej na lata 2015-2017.

5. Ocena finansowych skutków regulacji:

Niniejsza uchwała generuje koszty finansowe. Wysokość środków niezbędnych na realizację zadań (szczególnie konieczność zatrudnienia koordynatorów rodzin zastępczych i prowadzenie szkoleń, świadczenia finansowe dla rodzin zastępczych, środki na zatrudnianie osób prowadzących zawodowe formy pieczy zastępczej i osób je wspomagających) uwzględniono w projekcie budżetu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy na rok 2015. Nakłady finansowe na realizację w kolejnych latach będą uwzględniane w planowanym budżecie na dany rok budżetowy.

Dyrektor:
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Bydgoszczy

Renata Dębińska

Załącznik do

Uchwały Nr *XI*.../...*196*/15

Rady Miasta Bydgoszczy

z dnia *28.04*..... 2015r

**PROGRAM ROZWOJU PIECZY
ZASTĘPCZEJ MIASTA BYDGOSZCZY
NA LATA 2015-2017**

Bydgoszcz 2015

Spis treści

Wstęp	str. 3
I. Diagnoza rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie miasta Bydgoszczy ..	str. 4
1. Rodzinna piecza zastępcza	str. 4
2. Instytucjonalna piecza zastępcza	str. 10
3. Usamodzielniani wychowankowie	str. 15
II. Analiza SWOT	str. 18
III. Cele programu	str. 20
IV. Limit rodzin zastępczych na lata 2015-2017	str. 22
V. Źródła finansowania programu	str. 22
VI. Monitoring programu	str. 23
VII. Zakończenie	str. 23

WSTĘP

Od 01 stycznia 2012r. obowiązuje ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2015 poz.332 j.t.), która nakłada na powiaty obowiązek organizowania pieczy zastępczej. Ustawa definiuje system pieczy zastępczej jako zespół osób i instytucji mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom, w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Zgodnie z założeniami ustawodawcy należy podejmować wszelkie działania zmierzające do ograniczenia umieszczania dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej.

Konieczność opracowania Programu Pieczy Zastępczej wynika z zapisu art. 180 pkt. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, który stanowi że do zadań własnych powiatu należy m.in. opracowanie i realizacja 3-letniego powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej.

Głównym celem pieczy zastępczej jest zapewnienie dziecku opieki i zabezpieczenie jego potrzeb do czasu unormowania jego sytuacji i powrotu do rodziny naturalnej, a gdy jest to niemożliwe, przysposobienie dziecka. Dopiero wobec braku możliwości powrotu do rodziny lub adopcji zapewnia się dziecku tzw. długoterminową opiekę zastępczą.

Preambuła do Ustawy wskazuje, że u podstaw tego założenie leży dobro dziecka oraz dobro rodziny, przy czym dobro dziecka powinno być stawiane zawsze na pierwszym miejscu.

Organizując i rozwijając pieczę zastępczą należy brać pod uwagę rozwiązania systemowe wprowadzone przez ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – praca z rodziną biologiczną jest priorytetem również wtedy gdy dziecko trafi do pieczy zastępczej.

Niniejszy program opracowany na lata 2015-2017, jest kontynuacją kierunków działań zawartych w Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Bydgoszczy na lata 2012-2014 i w tych też latach realizowanych.

I. DIAGNOZA RODZINNEJ I INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ NA TERENIE MIASTA BYDGOSZCZY

1. RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA

W mieście Bydgoszczy zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej wykonuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (zgodnie z zarządzeniem Prezydenta Miasta Bydgoszczy). Od stycznia 2012r. w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej funkcjonuje Dział Rodzinnej Pieczy Zastępczej, który realizuje zadania z zakresu rodzinnej pieczy zastępczej w tym pozyskuje i szkoli kandydatów na rodziców zastępczych. W dziale tym zatrudnionych obecnie jest 8 koordynatorów i 3 specjalistów (2 psychologów i pedagog). Wraz z rozwojem pieczy rodzinnej konieczne będzie zwiększenie zatrudnienia, ponieważ zgodnie z obowiązującymi przepisami jeden koordynator może mieć pod opieką nie więcej niż 15 rodzin zastępczych.

ROZWÓJ ZAWODOWYCH FORM RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ

Zgodnie z obowiązującymi obecnie przepisami wyróżniamy następujące formy rodzinnej pieczy zastępczej:

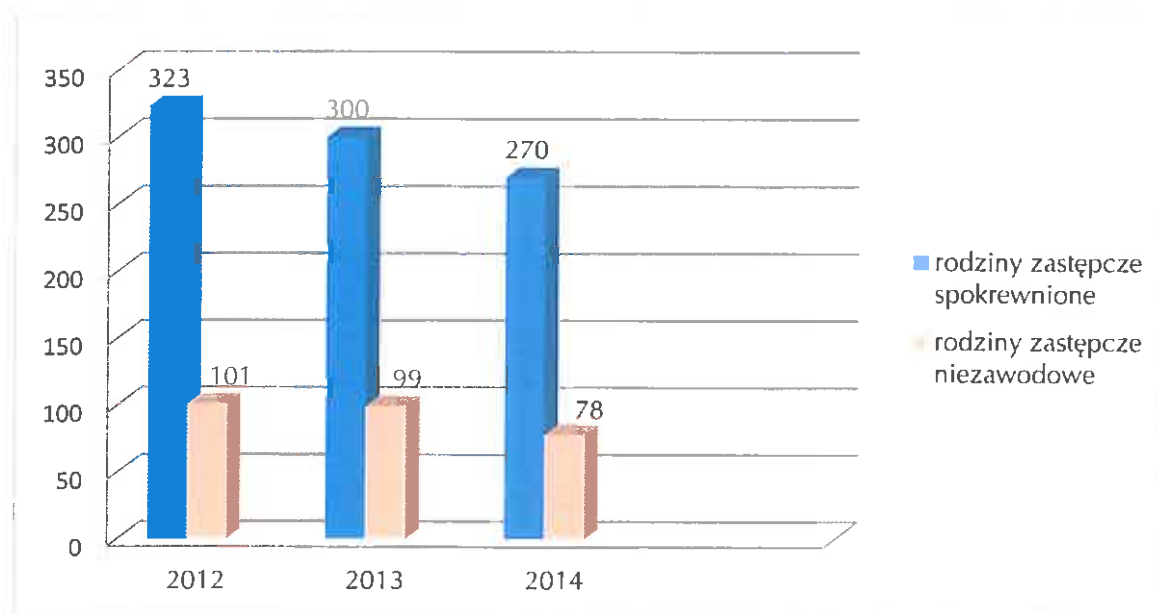
- a) rodzina zastępcza spokrewniona (wyłącznie wstępni lub rodzeństwo dziecka),
- b) rodzina zastępcza niezawodowa,
- c) rodzina zastępcza zawodowa , w tym zawodowa pełniąca funkcje pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna,
- d) rodzinny dom dziecka.

Wykres 1. Formy rodzinnej pieczy zastępczej

W latach 2012 -2014 największy odsetek spośród funkcjonujących jak i nowopowstałych rodzin zastępczych stanowiły rodziny zastępcze spokrewnione.

Wykres 2. Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych i niezawodowych w latach 2012-2014

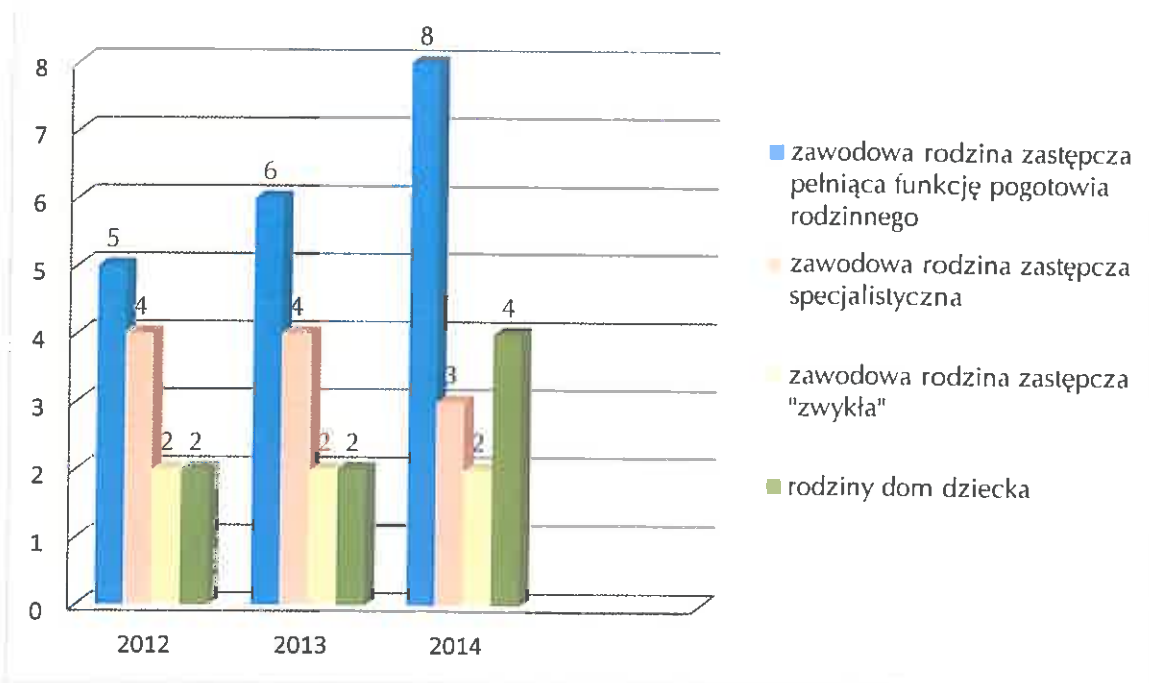
*Liczba rodzin zmniejszyła się z uwagi na zmianę miejsca zamieszkania rodziny, usamodzielnienie się wychowanków, uchylenie postanowienia przez Sąd

Priorytetem dla rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej na terenie miasta Bydgoszczy w latach 2012-2014 było tworzenie zawodowych form pieczy zastępczej, zwłaszcza rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, które zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przejęły rolę interwencyjnych placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do 7 roku życia. W latach 2012-2014 liczba tego typu rodzin wzrosła z 3 pogotowia funkcjonujących w I półroczu 2012 do 8 funkcjonujących w 2014r.

Mimo trudności z pozyskaniem kandydatów, występujących na terenie całego kraju udało się utworzyć w w/w latach również inne formy zawodowe.

Kandydaci na rodziny zastępcze zawodowe podejmując się pełnienia funkcji rodzica zastępczego, muszą mieć świadomość czasowości opieki nad dzieckiem oraz brać pod uwagę konieczność umożliwienia dziecku kontaktów z jego rodziną biologiczną, jak i akceptować możliwość powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej.

Wykres 3. Struktura zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2012-2014

* w drugiej połowie 2012 roku zawarto umowę o pełnienie funkcji pogotowia rodzinnego z 2 rodzinami

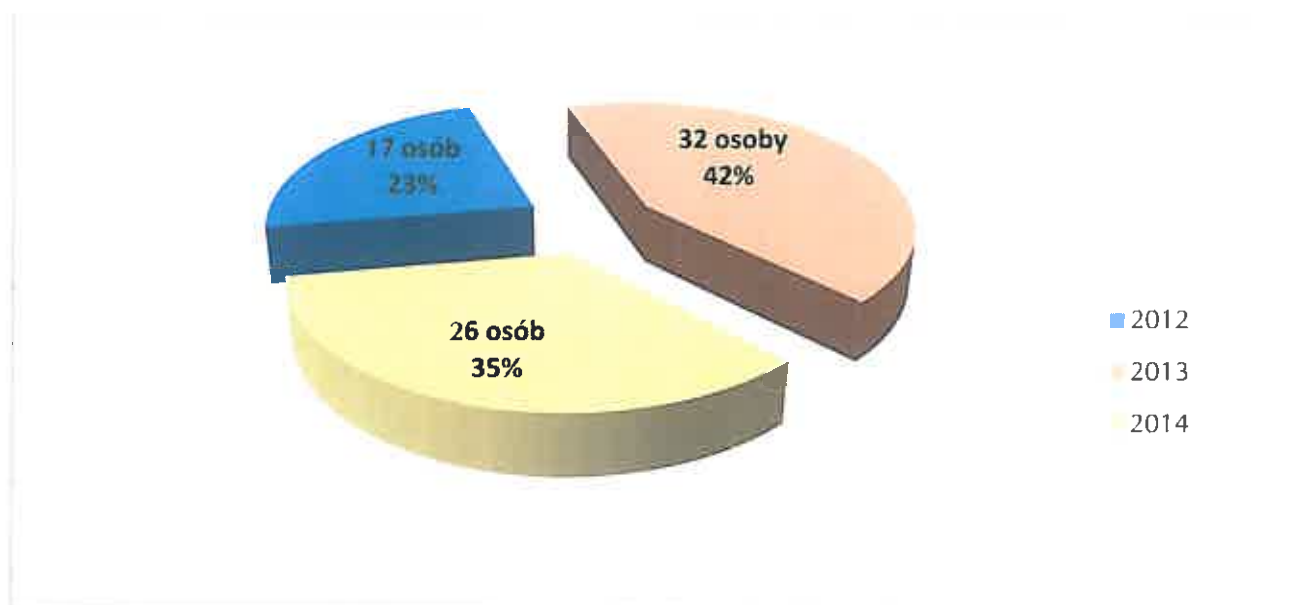
* spadek liczby rodzin specjalistycznych wynika ze zmiany miejsca zamieszkania rodziny

Docelowo należy dążyć do rozwoju zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej. Cechą charakterystyczną tej formy pieczy winien być profesjonalizm, otwartość na rozwój i nieustanne doskonalenie swoich umiejętności przez osoby prowadzące.

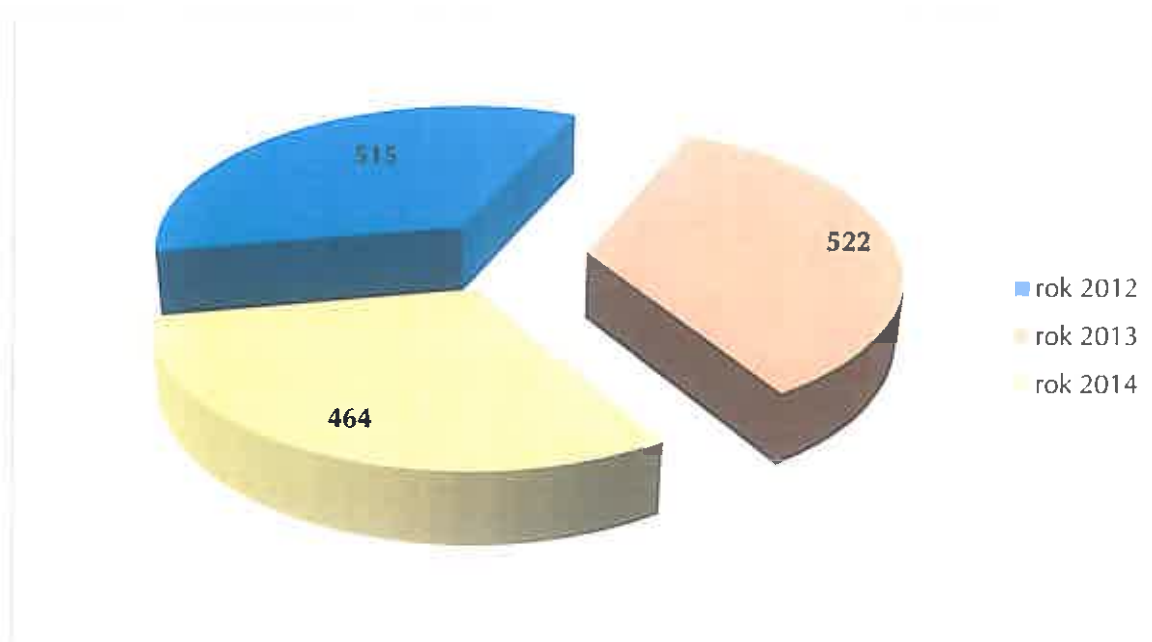
Na uwagę zasługuje fakt, iż udało się wdrożyć własną procedurę kwalifikacyjną dla kandydatów na rodziny zastępcze, co jest możliwe dzięki zatrudnieniu specjalistów (psychologów i pedagoga). Ponadto w grudniu 2012 roku wybrani pracownicy DRPZ zostali przeszkoleni przez Towarzystwo Rozwijania Aktywności Dzieci „Szansa” w celu zdobycia uprawnień do prowadzenia szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze. Zdobyte uprawnienia trenerskich pozwoliło uzyskać większą efektywność pracy w zakresie szkoleń kandydatów na rodziny zastępcze, a także pozwoliło zminimalizować koszty ponoszone na przeprowadzenie szkoleń. Od roku 2013 szkolenia te prowadzone są na podstawie programu: „Szansa w Rodzinie” zatwierdzonego Decyzją MPiPS NR 8/2012/RZ z dnia 03.04.2012r.

W okresie 2012-2014 przeszkolonych zostało łącznie 75 kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych niezawodowych, rodziny zastępczych zawodowych, rodzin pomocowych oraz kandydatów do prowadzenia rodzinnych domów dziecka.

Wykres 4. Liczba przeszkolonych osób w latach 2012-2014

Wykres 5. Liczba dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2012 - 2014

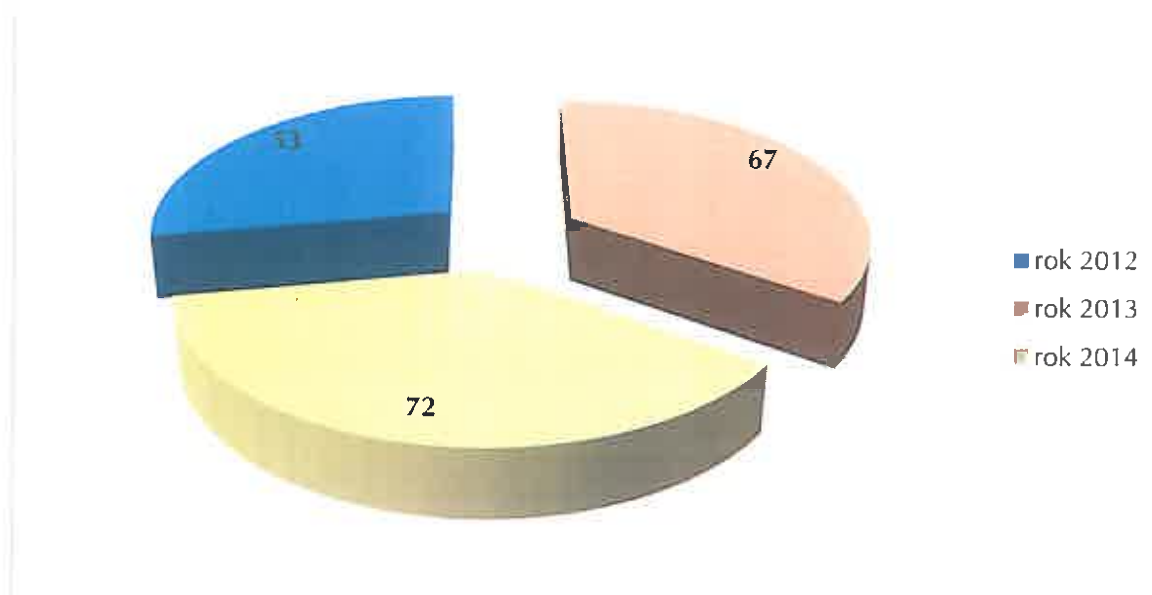
Przedstawione poniżej dane wskazują, iż wzrasta liczba dzieci umieszczanych w zawodowych formach rodzinnej pieczy zastępczej. Nadmienić należy, iż spadek dzieci w rodzinach spokrewnionych wynika najczęściej z usamodzielnienia się wychowanków i opuszczenia rodzin zastępczych.

Tabela 1. Liczba dzieci przebywających w poszczególnych typach rodzinnej pieczy zastępczej wg stanu na koniec danego roku

Typ rodziny	2012	2013	2014
spokrewnione	363	347	311
niezawodowe	109	118	93
zawodowe i rodzinne domy dziecka	43	57	60
Razem	515	522	464

Jak wynika z poniższego wykresu wzrasta również liczba dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych funkcjonujących poza terenem miasta Bydgoszczy.

Wykres 6. Liczba dzieci pochodzących z terenu miasta Bydgoszczy przebywających w pieczy rodzinnej na terenie innych powiatów

BUDOWANIE SYSTEMU WSPARCIA DLA ISTNIEJĄCYCH RODZIN ZASTĘPCZYCH I RODZINNYCH DOMÓW DZIECKA

Jednym z bardzo istotnych elementów budowy systemu pieczy zastępczej jest zapewnienie rodzinom zastępczym odpowiedniego wsparcia przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań organizatora należy: zapewnienie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka, szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, zapewnienie pomocy i wsparcia w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych.

W latach 2012-2014 udało się zorganizować wiele szkoleń i podjęto inne inicjatywy, które przyczyniły się do integracji i podniesienia jakości pracy rodzin zastępczych. Szkolenia były przeprowadzane głównie przez specjalistów (psychologów i pedagoga) zatrudnionych w Dziale Rodzinnej Pieczy Zastępczej.

Dział ten w ciągu trzech lat wypracował własny model oferty szkoleniowej skierowanej do rodzin zastępczych. Analiza proponowanej oferty wskazuje, iż podejmowane działania mają pozytywny wpływ na funkcjonowanie rodzin zastępczych. Oferta będzie sukcesywnie modyfikowana – w zależności od potrzeb i kontynuowana w latach 2015 – 2017. Szkolenia

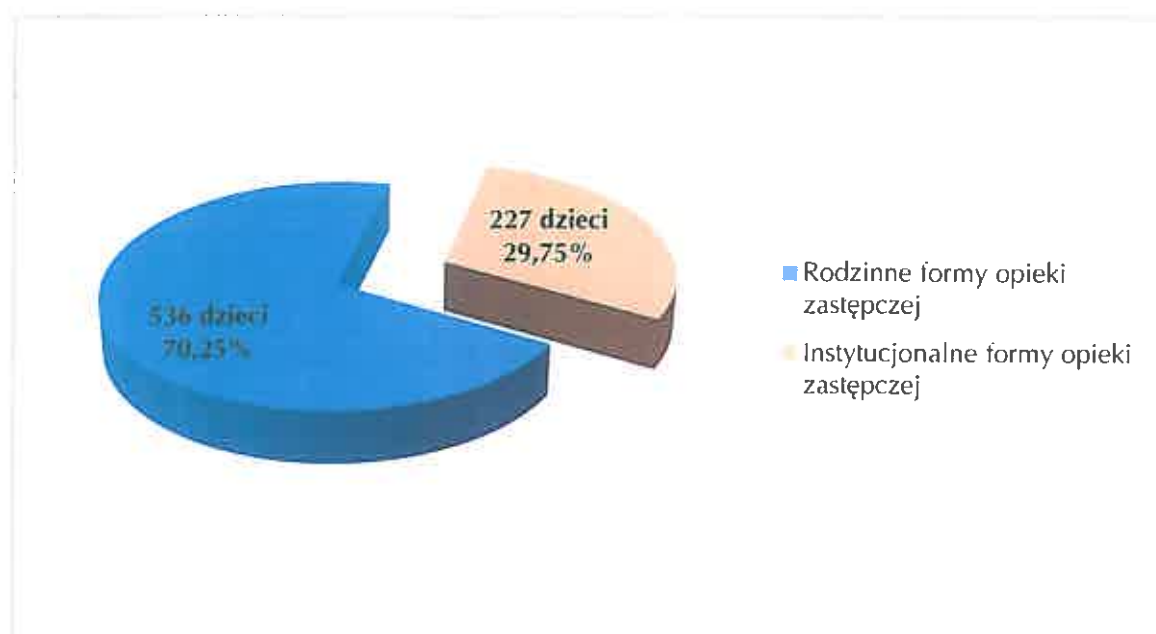
prowadzone są przez specjalistów DRPZ oraz osoby zaproszone z zewnątrz będące specjalistami w danej dziedzinie np.: radca prawny, lekarz psychiatra, policjant.

W celu udzielenia wsparcia rodzinom zastępczym udało się przeszkolić kandydatów do pełnienia funkcji rodzin pomocowych. Na istotę zasługuje fakt, iż w doborze kandydatów do pełnienia funkcji rodzin pomocowych dla zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka kierowano się przede wszystkim dobrem dzieci przebywających w tych rodzinach. Rodziny pomocowe stanowią w większości osoby z najbliższego otoczenia zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka (rodzina, przyjaciele). Zapewni to nienaruszanie spokoju i poczucia bezpieczeństwa dzieci.

2. INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA

Obok preferowanych rodzinnych form opieki zastępczej, funkcjonują również w mieście Bydgoszczy instytucjonalne formy. Instytucjonalną pieczę zastępczą objęte są dzieci, które zostały pozbawione możliwości wychowania w dotychczasowej rodzinie i których nie objęto opieką w rodzinnych formach pieczy zastępczej. W formach tych wychowuje się proporcjonalnie mniej dzieci niż w formach rodzinnych, co obrazuje poniższy wykres.

Wykres 7. Liczba dzieci w zastępczych formach opieki wg stanu na koniec 2014 roku

Aktualnie instytucjonalna opieka nad dzieckiem na terenie miasta Bydgoszczy realizowana jest przez następujące placówki opiekuńczo-wychowawcze:

1) Bydgoski Zespół Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych przy ul. Traugutta 5 w Bydgoszczy

2) Rodzinny Dom Dziecka ul. Charzykowska 18a

Rodzinny Dom Dziecka przy ul. Charzykowskiej 18a przeznaczony jest dla 8 dzieci i funkcjonuje jako placówka opiekuńczo-wychowawcza typu rodzinnego - objęta wsparciem organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Tendencja rozwijania rodzinnych form opieki oraz konieczność osiągnięcia obowiązujących standardów, doprowadziły w latach 2012-2014 do licznych zmian organizacyjnych w Bydgoskim Zespole Placówek Opiekuńczo Wychowawczych. Zmiany te spowodowały powstanie małych 10 - 14 osobowych placówek, w jak największym stopniu dostosowanych do wieku oraz potrzeb dzieci. Placówki te są administrowane i zarządzane przez Centrum Administracyjne BZPOW, które powstało na początku 2012 roku.

Wynikiem przeprowadzonych zmian jest obecnie funkcjonujący system placówek opiekuńczo-wychowawczych w mieście Bydgoszczy.

Tabela 2. Placówki opiekuńczo-wychowawcze funkcjonujące w Bydgoszczy w roku 2015

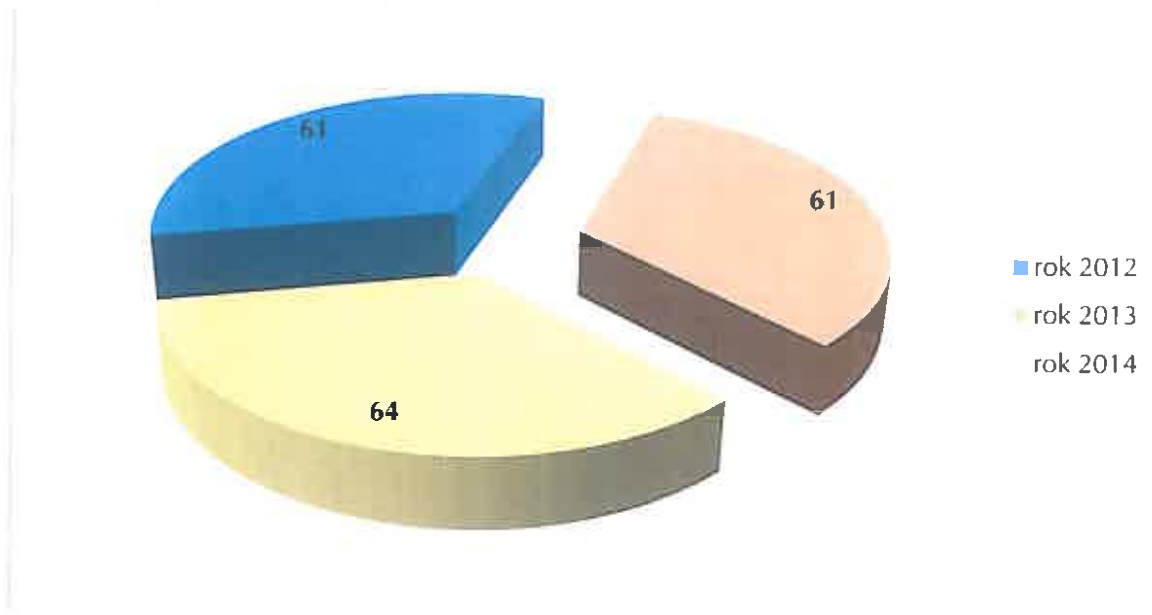
NAZWA PLACÓWKI	ADRES PLACÓWKI	TYP PLACÓWKI	LIMIT MIEJSC
BZPOW w Bydgoszczy	ul. Traugutta 5	interwencyjna	30
BZPOW w Bydgoszczy	ul. Stolarska 2	interwencyjna socjalizacyjna	20 10
BZPOW w Bydgoszczy - mieszkanie usamodzielnienia	ul. Bora-Komorowskiego 22/1	socjalizacyjna	14
BZPOW w Bydgoszczy - mieszkanie usamodzielnienia	ul. Bora-Komorowskiego 57/2	socjalizacyjna	10
BZPOW w Bydgoszczy - mieszkanie usamodzielnienia	ul. Bora-Komorowskiego 63/13	socjalizacyjna	10
BZPOW w Bydgoszczy - mieszkanie usamodzielnienia	ul. Grunwaldzka 49/2	socjalizacyjna	13
BZPOW w Bydgoszczy - mieszkanie usamodzielnienia	ul. Plac Chelmiński 7/9	socjalizacyjna	14
BZPOW w Bydgoszczy - mieszkanie usamodzielnienia	ul. Łomżyńska 54/1	socjalizacyjna	14
BZPOW w Bydgoszczy - mieszkanie usamodzielnienia	ul. Łomżyńska 54/2	socjalizacyjna	13
Rodzinny Dom Dziecka w Bydgoszczy	ul. Charzykowska 18a,	rodzinna	8

*BZPOW - Bydgoski Zespół Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych

Kolejnym etapem koniecznym do przeprowadzenia będzie przygotowanie i przekształcenie placówek interwencyjnych w placówki 14 osobowe. Ustawowy termin tych zmian to 31.12.2020 roku.

Ponadto opieka nad dziećmi z terenu miasta Bydgoszczy sprawowana jest przez placówki opiekuńczo –wychowawcze poza miastem Bydgoszcz.

Wykres 8. Liczba dzieci pochodzących z terenu miasta Bydgoszczy przebywających w pieczy instytucjonalnej na terenie innych powiatów

Placówki opiekuńczo-wychowawcze wypełniają funkcje pieczy zastępczej poprzez realizację następujących zadań:

- całodobowa opieka i wychowanie,
- zaspakajanie podstawowych potrzeb dziecka (m.in. emocjonalnych, rozwojowych, zdrowotnych, bytowych, religijnych, społecznych),
- umożliwienie kontaktu dziecka z rodzicami i innymi bliskimi osobami, chyba że sąd postanowił inaczej,
- podejmowanie działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny,
- zapewnienie dziecku kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych,
- działania terapeutyczne,
- ścisła współpraca z instytucjami wspierającymi działania placówek opiekuńczo-wychowawczych (m.in. sąd, powiatowe centrum pomocy rodzinie, rodzina, asystent rodzinny, organizator rodzinnej pieczy zastępczej, ośrodek adopcyjny).

Na terenie placówek prowadzone są zajęcia wychowawcze i terapeutyczne, których celem jest wypracowanie właściwych systemów wartości, wzorców osobowych i zachowań oraz kształtowanie umiejętności interpersonalnych. Wychowankowie uczestniczą w zajęciach pozalekcyjnych, kołach zainteresowań, mają zapewniony wypoczynek letni i zimowy. Praca wychowawcza wspomagana jest wolontariatem.

Wykres 9. Liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej wg stanu na koniec danego roku

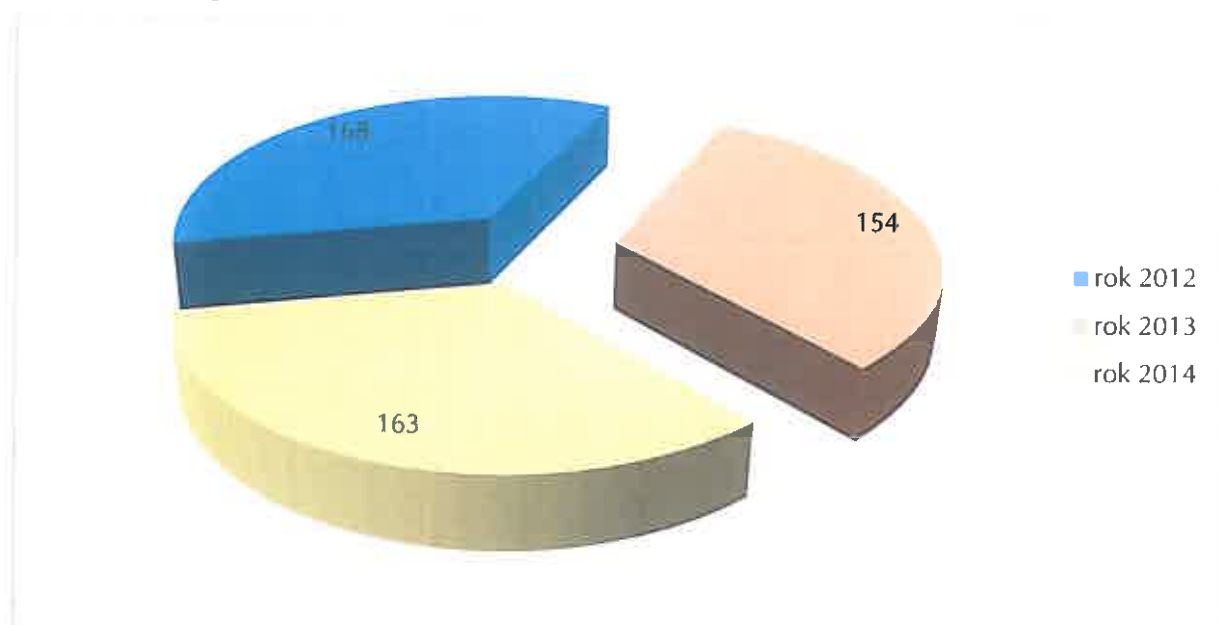
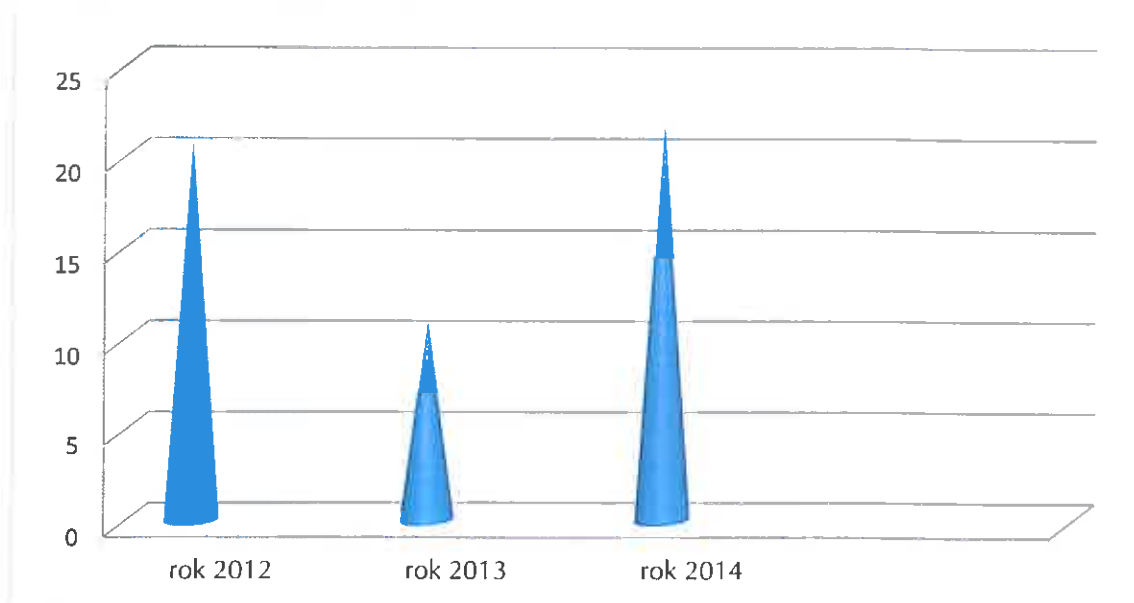

Tabela 3. Liczba dzieci przebywających w poszczególnych typach instytucjonalnej pieczy zastępczej wg stanu na koniec danego roku

TYP PLACÓWKI	2012	2013	2014
interwencyjna	56	61	47
socjalizacyjna	84	81	108
rodzinna	13	12	8
Razem	168	154	163

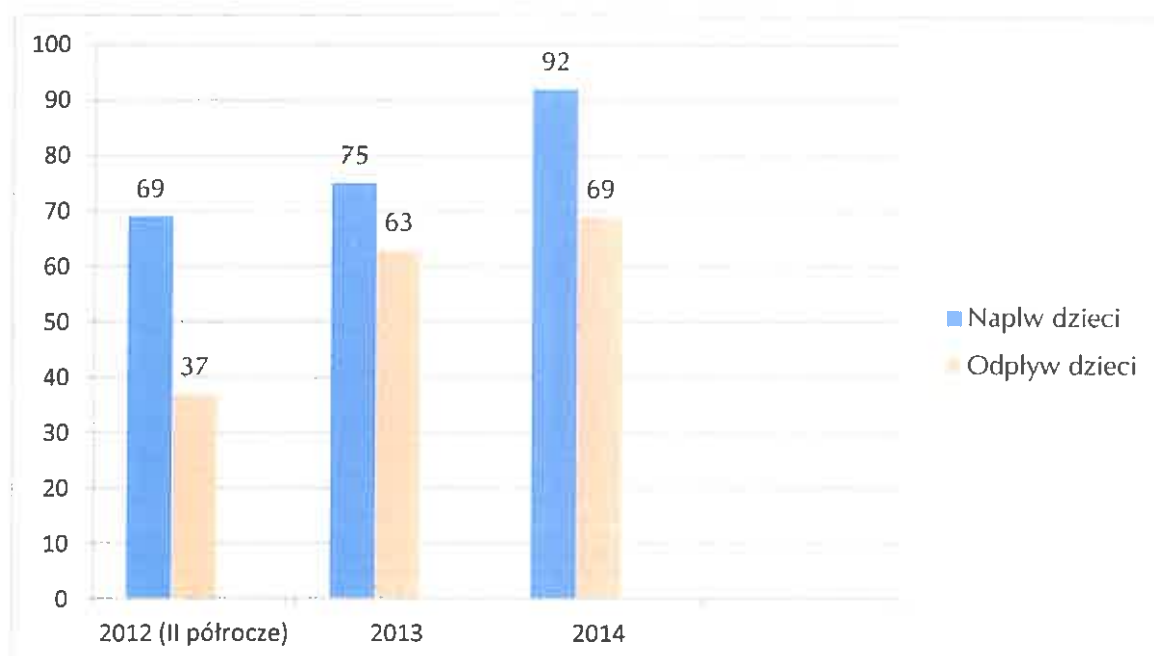
Pomimo tak rozbudowanego systemu pieczy zastępczej na umieszczenie w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oczekuje od 10 do 20 dzieci.

Wykres 10. Dzieci oczekujące na umieszczenie w pieczy zastępczej na podstawie wydanych Postanowień Sądu wg stanu na koniec danego roku

Jak wynika z zdiagnozowanych danych liczba dzieci umieszczanych w placówkach na terenie miasta Bydgoszczy z roku na rok wzrasta.

Wykres 11. Napływ i odpływ dzieci - do i z instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2012-2014

Większość dzieci przebywających w placówkach na terenie miasta Bydgoszczy to dzieci w przedziale wiekowym od 7-17 lat (około 70%). Dzieci poniżej 7 roku życia stanowią około 20% ogólnej liczby dzieci. Najmniej liczną grupę stanowią pełnoletni wychowankowie, jest ich w placówce około 10%.

Od stycznia bieżącego roku w placówkach powinny przebywać tylko dzieci powyżej 7 roku życia. Docelowo od stycznia 2020 roku w placówkach opiekuńczo-wychowawczych będą umieszczane tylko dzieci powyżej 10 roku życia. Ponadto w poszczególnych placówkach nie będzie można umieścić więcej niż 14 dzieci.

3. USAMODZIELNIANI WYCHOWANKOWIE

Przygotowanie wychowanka do samodzielności winno być nadrzędnym celem zarówno każdej placówki opiekuńczo-wychowawczej jak i rodziny zastępczej. Zatem bardzo ważne staje się podjęcie w odpowiednim czasie wielu działań, których celem jest jak najlepsze przygotowanie młodych ludzi do realiów dorosłego życia.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych młodzież przygotowywana jest do podjęcia samodzielnego życia przez wychowawcę. Pobyt w mieszkaniach usamodzielnienia początkuje tę drogę. Natomiast w rodzinach zastępczych proces ten wspomagany jest przez koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletniości pieczę zastępczą w przypadku gdy umieszczenie w pieczy nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu przyznaje się pomoc na:

- kontynuowanie nauki,
- usamodzielnienie,
- zagospodarowanie,

Ponadto osobie usamodzielnianej udziela się pomocy w uzyskaniu:

- odpowiednich warunków mieszkaniowych,
- zatrudnienia,

oraz zapewnia się pomoc psychologiczną i prawną.

Pomoc na kontynuowanie nauki, na usamodzielnienie oraz na zagospodarowanie jest przyznawana osobie usamodzielnianej, która przebywała w pieczy zastępczej przez okres co najmniej:

- 3 lat — w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą spokrewnioną,
- roku — w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą niezawodową, rodzinę zastępczą zawodową, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną.

Warunkiem przyznania pomocy na kontynuowanie nauki i na usamodzielnienie jest złożenie wniosku oraz posiadanie zatwierdzonego indywidualnego programu usamodzielnienia, określającego w szczególności:

- zakres współdziałania osoby usamodzielnianej z opiekunem usamodzielnienia,
- sposób uzyskania przez osobę usamodzielnianą wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych, pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz w podjęciu przez osobę usamodzielnianą zatrudnienia.

Pomoc dla osób usamodzielnianych to nie tylko realizacja świadczeń finansowych ale również wypracowanie rozwiązań oraz podejmowanie działań ułatwiających wychowankom samodzielne poruszanie się na rynku pracy, podnoszenie kwalifikacji, uczenie samodzielności i odpowiedzialności za własny los zdobywanie nowych doświadczeń oraz kształtowanie kompetencji zawodowych.

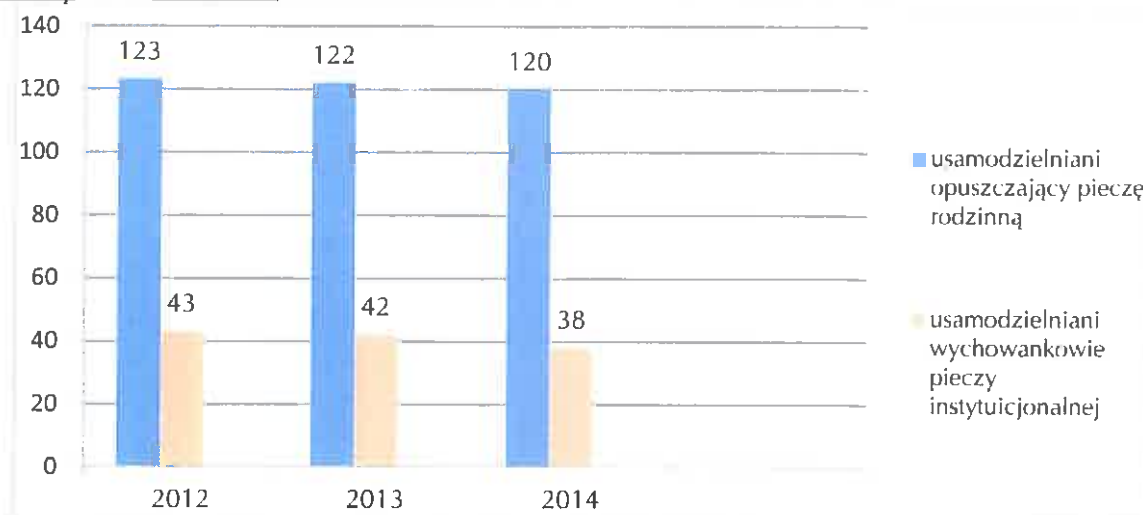
W mieście Bydgoszczy osoby opuszczające pieczę zastępczą mają pierwszeństwo w prawie do uzyskania lokalu z zasobów gminy. Istnieje także możliwości skorzystania z pobytu w mieszkaniach chronionych – obecnie są to trzy mieszkania w których może przebywać od 9 do 12 osób.

Usamodzielniani wychowankowie mają zapewnione wsparcie ze strony psychologa, pedagoga a także dostęp do bezpłatnych porad prawnych.

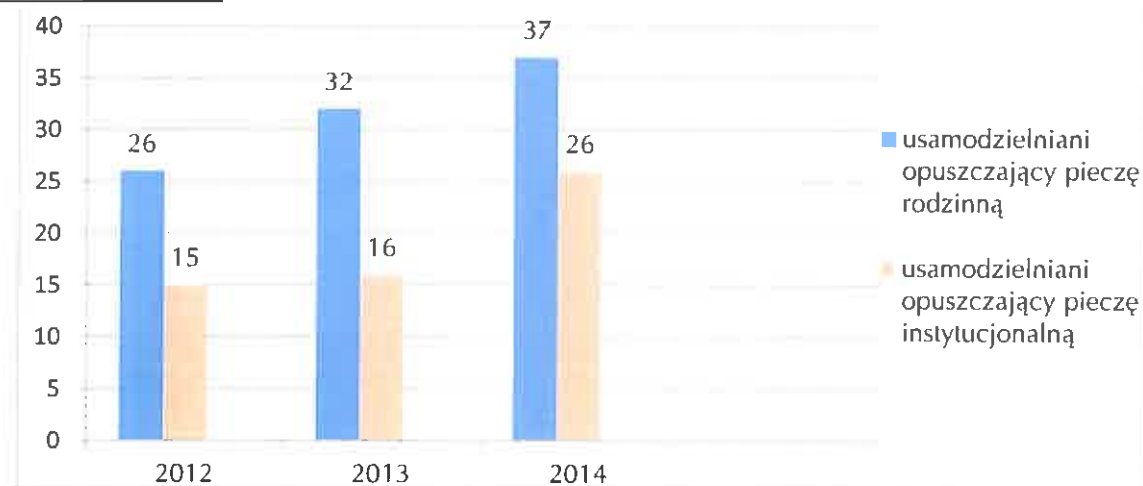
Obecnym problemem jest pozyskanie lokalu mieszkalnego oraz skuteczna pomoc w uzyskaniu zatrudnienia.

Liczbę osób usamodzielnianych objętych pomocą na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie oraz zagospodarowanie w latach 2012-2014 przedstawiają poniższe wykresy.

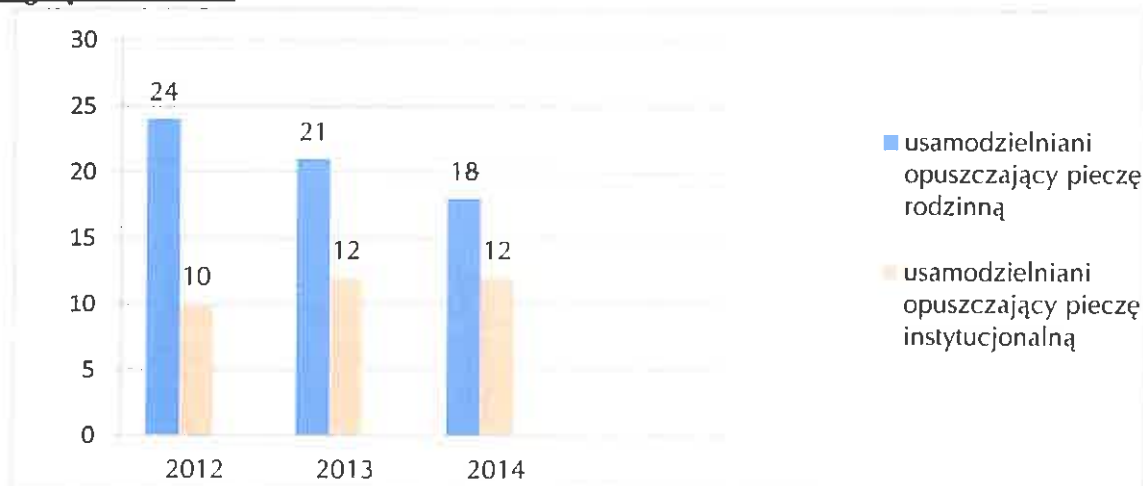
Wykres nr 12. Liczba usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej objętych pomocą na kontynuowanie nauki w latach 2012-2014

Wykres 13. Liczba usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej objętych pomocą na usamodzielnienie w latach 2012-2014

Wykres 14. Liczba usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej objętych pomocą na zagospodarowanie w latach 2012-2014

III. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT na poziomie ogólnym jest procedurą analityczną pozwalającą na gromadzenie i porządkowanie danych oraz przejrzystą ich prezentację. Dzięki zastosowaniu techniki analitycznej metodą SWOT uporządkowano informacje na temat istniejącego systemu pieczy zastępczej na terenie Miasta Bydgoszczy, pokazując słabe i silne strony oraz szanse i zagrożenia w tym obszarze. Analiza ta polega na zidentyfikowaniu czynników istniejących i potencjalnych, pogrupowanych w cztery kategorie:

1. Mocne strony – czynniki wewnętrzne pozytywne,
2. Słabe strony – czynniki wewnętrzne negatywne,
3. Szanse – czynniki zewnętrzne pozytywne,
4. Zagrożenia – czynniki zewnętrzne negatywne.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ✓ dobrze rozwinięta infrastruktura całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych i mieszkań usamodzielnienia ✓ profesjonalne przygotowanie kadry całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych do pracy z dziećmi ✓ funkcjonujące przy placówkach opiekuńczo - wychowawczych grupy wsparcia dziennego ✓ trwający systematyczny proces dostosowywania placówek opiekuńczo-wychowawczych do wymaganych standardów ✓ dobrze funkcjonujący system zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego,(8 rodzin zastępczych) ✓ funkcjonowanie 5 zawodowych rodzin zastępczych i 4 rodzinnych domów dziecka ✓ wykwalifikowani trenerzy do prowadzenia szkoleń dla rodzin zawodowych i niezawodowych ✓ doświadczenie w prowadzeniu szkoleń dla rodzin zastępczych 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ niewystarczająca liczba miejsc zabezpieczających potrzeby dzieci wymagających umieszczenie w pieczy zastępczej ✓ brak specjalistycznej placówki i rodzin zastępczych dla dzieci o szczególnych potrzebach np. ADHD, zaburzenia emocjonalne i psychiczne ✓ niewystarczające kompetencje opiekuńczo - wychowawcze rodziców zastępczych ✓ ograniczony dostęp do specjalistycznego wsparcia - oferta pomocy nieadekwatna do występujących potrzeb ✓ zbyt mała liczba wolontariuszy w stosunku do potrzeb ✓ niska gotowość społeczna w zakresie wspierania rodzin zastępczych ✓ brak świadomości społecznej potrzeba w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną ✓ brak zintegrowanych działań wielu instytucji na rzecz: rodzin naturalnych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, wychowanków z rodzin zastępczych

<ul style="list-style-type: none"> ✓ stworzenie systemu rodzin pomocowych ✓ zatrudnianie własnych specjalistów do prowadzenia procesu kwalifikacji kandydatów na rodziców zastępczych i pracy z rodzinami zastępczymi ✓ posiadane zaplecze lokalowe do prowadzenia szkoleń ✓ funkcjonujący system mieszkań chronionych dla wychowanków opuszczających pieczę zastępczą ✓ rozwinięta interdyscyplinarna praca na rzecz powrotu dzieci z pieczy zastępczej do rodziny ✓ kreowanie na terenie miasta polityki społecznej przyjaznej rodzinom wielodzietnym (program Bydgoska Rodzina 3 plus adresowany również do rodzinnych form pieczy zastępczej) 	<p>i placówek opiekuńczo-wychowawczych</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ długi okres oczekiwania przez osoby usamodzielniane na mieszkanie z zasobów miasta
---	---

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ✓ uregulowania prawne umożliwiające budowę systemu pieczy zastępczej ✓ możliwość pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych (programy MPiPS, fundusze z EFS, darowizny) ✓ rozwój wolontariatu ✓ współpraca i podejmowanie wspólnych inicjatyw z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami na rzecz rodzin zastępczych ✓ stworzenie warunków i możliwości do prawidłowego przeprowadzenia procesu usamodzielnienia ✓ pozyskanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziców zastępczych ✓ poprawa sytuacji materialnej rodzin ✓ dostępność dwóch ośrodków adopcyjnych na terenie Miasta Bydgoszczy 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ zbyt mała liczba kandydatów do sprawowania funkcji rodziny zastępczej ✓ brak świadomości społecznej potrzeb i wymagań w zakresie pieczy zastępczej ✓ niewystarczające środki na realizację zadań ustawowych na wysokim poziomie ✓ niewystarczająca ilość mieszkań socjalnych ✓ długotrwałe bezrobocie i zła sytuacja ekonomiczna mieszkańców Miasta ✓ długotrwałe uzależnienie rodzin od pomocy społecznej (wielopokoleniowe) ✓ przewlekłość postępowań sądowych ✓ negatywny klimat medialny wokół tematu pieczy zastępczej

IV. CELE PROGRAMU

Program Rozwoju Pieczy Zastępczej wyznacza kierunki działań i cele dla Miasta Bydgoszczy na lata 2015-2017.

Cel I. – ROZWÓJ I WSPARCIE RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ

Podstawowym zadaniem realizowanym w tym obszarze jest stworzenie warunków umożliwiających wsparcie istniejących form rodzinnej pieczy zastępczej poprzez szkolenia, grupy wsparcia i rodziny pomocowe oraz inne inicjatywy mające na celu integrację rodzin zastępczych. Ponadto w obszarze tym istotne będą działania zmierzające do zwiększenia liczby zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej tj. pozyskiwanie i szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze niezawodowe, zawodowe i do prowadzenia rodzinnych domów dziecka.

WSPARCIE OSÓB SPRAWUJĄCYCH RÓŻNE FORMY RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ			
DZIAŁANIE	REALIZATOR	WSKAŹNIKI REALIZACJI ZADAŃ	DOCELOWE WSKAŹNIKI OCENY EFEKTYWNOŚCI PLANOWANYCH DZIAŁAŃ
<i>Organizowanie szkoleń i warsztatów podnoszących umiejętności i kwalifikacje rodzin zastępczych, w tym podniesienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych</i>	MOPS Bydgoszcz	✓ liczba przeprowadzonych szkoleń i warsztatów ✓ liczba przeszkolonych osób	✓ co najmniej trzy szkolenia (w tym warsztaty) rocznie ✓ liczba osób uczestniczących w szkoleniu – minimum 30 osób rocznie
<i>Organizowanie warsztatów dla dzieci przebywających w rodzinach zastępczych</i>	MOPS Bydgoszcz	✓ liczba przeprowadzonych warsztatów ✓ liczba uczestniczących dzieci	✓ minimum 2 warsztaty w roku ✓ minimum 10 dzieci uczestniczących w warsztacie
<i>Organizowanie grup wsparcia</i>	MOPS Bydgoszcz	✓ liczba utworzonych grup	✓ jedna grupa w roku
<i>Organizowanie systemu wsparcia w formie rodzin pomocowych</i>	MOPS Bydgoszcz	✓ liczba rodzin zawodowych objętych wsparciem rodziny pomocowej	✓ minimum 5 rodzin zastępczych w roku objętych wsparciem rodziny pomocowej
<i>Organizowanie wsparcia w formie wolontariatu przy odrabianiu lekcji</i>	MOPS Bydgoszcz, Stow. „Flandria”	✓ liczba rodzin objętych wsparciem wolontariuszy	✓ minimum 4 rodziny objęte wolontariatem rocznie

Zapewnienie psychologicznej pedagogicznej pomocy	MOPS Bydgoszcz	✓ liczba udzielonych porad	✓ minimum 100 porad udzielonych rodzinom zastępczym w ciągu roku
Integracja rodzin zastępczych	MOPS Bydgoszcz	✓ liczba podjętych inicjatyw	✓ minimum 2 inicjatywy na rok

ROZWÓJ RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ

DZIAŁANIE	REALIZATOR	WSKAŹNIKI REALIZACJI ZADAŃ	DOCELOWE WSKAŹNIKI OCENY EFEKTYWNOŚCI PLANOWANYCH DZIAŁAŃ
Promocja rodzinnej pieczy zastępczej	MOPS Bydgoszcz	✓ Stały – ogłoszenie na stronie internetowej ✓ Liczba imprez promujących rodzicielstwo zastępcze, w których uczestniczyli pracownicy organizatora	✓ 2 imprezy rocznie
Tworzenie zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej	MOPS Bydgoszcz	✓ liczba podpisanych umów z zakwalifikowanymi kandydatami	✓ minimum 2 umowy rocznie na zawodową rodzinę zastępczą lub rodzinny dom dziecka

CEL II. – DOSKONALENIE INSTYTUCJONALNEGO SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ

Podstawowym zadaniem realizowanym w celu drugim jest dostosowanie istniejącego systemu instytucjonalnej opieki nad dzieckiem do wymogów wprowadzonych ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Placówki opiekuńczo-wychowawcze zgodnie z założeniami, powinny liczyć nie więcej niż 14 dzieci.

DOSKONALENIE INSTYTUCJONALNEGO SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ

DZIAŁANIE	REALIZATOR	WSKAŹNIKI REALIZACJI ZADAŃ	DOCELOWE WSKAŹNIKI OCENY EFEKTYWNOŚCI PLANOWANYCH DZIAŁAŃ
Utworzenie placówek opiekuńczo wychowawczych – mieszkania usamodzielnienia	BZPOW	✓ liczba mieszkań	✓ co najmniej 2 w latach 2015-2017

CEL III. – WSPARCIE WYCHOWANKÓW PIECZY ZASTĘPCZEJ W PROCESIE USAMODZIELNIENIA

Podstawowym zadaniem realizowanym w celu trzecim jest stworzenie możliwości włączenia młodych ludzi w rytm życia społecznego, tak by mogli prawidłowo wypełniać swe role społeczne oraz korzystać i wywiązywać się z przynależnych im praw i obowiązków.

WSPARCIE WYCHOWANKÓW PIECZY ZASTĘPCZEJ W PROCESIE USAMODZIELNIENIA			
DZIAŁANIE	REALIZATOR	WSKAŹNIKI REALIZACJI ZADAŃ	DOCELOWE WSKAŹNIKI OCENY EFEKTYWNOŚCI PLANOWANYCH DZIAŁAŃ
<i>Umożliwienie zamieszkania na czas określony w mieszkaniach chronionych</i>	MOPS Bydgoszcz	✓ liczba mieszkań	✓ co najmniej 3 w latach 2015-2017
<i>Objęcie opieką i wsparciem psychologiczno-pedagogicznym</i>	MOPS Bydgoszcz, BZPOW	✓ liczba udzielonych porad	✓ co najmniej 20 rocznie

V. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH NA LATA 2015-2017

Zgodnie z obowiązującymi przepisami w Programie ustala się coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych.

Tabela 4. Limit rodzin zawodowych na lata 2015-2017

Rok	2015	2016	2017
LIMIT RODZIN	2	3	3

VI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Głównym źródłem finansowania Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w mieście Bydgoszcz na lata 2015-2017 są środki finansowe pochodzące z budżetu Miasta Bydgoszczy. Przewiduje się także aplikowanie o środki ze źródeł zewnętrznych, takich jak:

- Środki z budżetu państwa,
- Środki z budżetu województwa
- Środki z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej
- Inne programy i projekty.

VII. MONITORING PROGRAMU

Monitoring programu będzie prowadzony przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Zbieraniem danych w zakresie realizowanych zadań, zajmować będą się następujące komórki organizacyjne ośrodka – Dział Rodzinnej Pieczy Zastępczej oraz Dział Realizacji Świadczeń i Pomocy Instytucjonalnej. Możliwe jest korygowanie Programu w przypadku pojawienia się nowych możliwości, zmiany kierunków działań, zidentyfikowania nowych potrzeb.

Ocena realizacji zadań będzie monitorowana w oparciu o analizę, przypisanych do poszczególnych działań, indywidualnych wskaźników, określających stopień ich realizacji. Ocena ta dokonywana będzie w formie rocznych sprawozdań przedkładanych Radzie Miasta Bydgoszczy.

VIII. ZAKOŃCZENIE

Zakłada się, iż realizacja poszczególnych celów Programu powinna w kilkuletniej perspektywie doprowadzić do ograniczenia umieszczeń dzieci w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej na rzecz form rodzinnych. W dłuższej perspektywie czasowej systematyczny rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej ma przynieść zarówno korzyści społeczne, jak i - z punktu widzenia budżetu samorządu – finansowe.

Najważniejszym zadaniem, jakie stoi przed Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Bydgoszczy jest realizacja zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Wymaga to przede wszystkim dalszego rozwoju struktury organizacyjnej, dzięki której możliwa będzie realizacja ustawowych obowiązków nałożonych na organizatora pieczy zastępczej. Konieczne jest również ciągłe podnoszenie kwalifikacji przez koordynatorów i specjalistów pieczy zastępczej.

Poprawa jakości życia małoletnich przebywających w pieczy zastępczej, ich opiekunów oraz usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej możliwa jest, kiedy istnieją jasno określone cele, zadania do realizacji oraz działania. Wyrazem dążenia do sprecyzowania podejmowanych działań jest właśnie trzyletni program rozwoju pieczy zastępczej na lata 2015-2017. Stanowi on podwaliny budowy efektywnego systemu rozwoju różnorodnych form pieczy zastępczej. Zakłada się, iż realizacja programu umożliwi w kilkuletniej perspektywie ograniczenie umieszczeń dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na rzecz rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej. Piecza instytucjonalna będzie nadal realizowała swoje zadania przekształcając się w małe kameralne placówki przyjazne dzieciom.

Dyrektor
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Bydgoszczy

